1874. VI. évfolyam. 140. szám. Hétfő, julius 20.

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A DEBRECZENI BALOLDALI PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen hetenkint ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési árak:

Helyben és postán küldve:
Egy évre 10 frt — kr. ½ évre 2 frt 50 kr.
Fél évre 5 „ — „ Egyes szám 10 „

Előfizetési pénz s minden közlemény: *Főpiacz, Veczey-ház földszint* a szerkesztőségbe bérmentve küldendők.

Előfizethetni helyben:
Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében s a szerkesztőségnél. — Egyébütt a postahivatalok utján.

Hirdetési díj:
Öthasábos petitsorért 5 kr.
Nagyobb terjedelmü, nánt szintén több izbeli hirdetések, alku szerint a legolcsóbb árért.
Bélyegdij: minden beigtatásért külön 30 kr.
„Nyilt-tér“-en megjelenő közlemény öthasábos sorra 15 kr.
Név- vagy bérmentetlenül beküldött kéziratok nem vétetnek tekintetbe. — Ugy szintén kéziratok sem adatnak vissza.

Int a kor szelleme!

*** Az ultramontánizmus óriási erővel ütötte fel fejét, kezében a vakság fegyverével. Felvilágosodott korunk müveltebb fiai megvetéssel fordulnak el e butitó iránytól. De nem tagadhatjuk, — hogy vannak köztünk oly elemek, melyek körében az értelmi képzettség még nem haladt annyira, hogy ki tudnák magokat ragadni azon fekete lelkü szédelgők hatalmából, kik a „vallás“ örve alatt a legönzőbb czélokra használják fel galádul a hálóba keritetteket.

Ott a kissingeni merénylet, mely világos tény arra, hogy az ultramontánizmus képes a legszemtelenebb betyárságra vetemedni, ha azon uton czélját elérhetni véli.

Nálunk, Magyarországon is van ily gyalázatos kompánia, mely napi közlönyt is tart magának.

Bármennyire nevetségesnek és ostobának tünjék is fel e jelenség, létezését nem lehet tagadnunk. Annyival figyelemre méltóbb pedig ez, mivel az ultramontánizmus nálunk a „hatalmas“ kath. főpapság köréből veszi táplálékát.

Figyeljük meg tehát e körülményeket, s gondolkodjunk ellenszerekről idejekorán.

Meg kell fojtanunk erkölcsi és társadalmi szempontból az ultramontán törekvéseket még bölcsejében, mig azok nagyobb politikai jelentőségre nem vergődnek.

Erre — **int a kor szelleme.**

— **Andrássy Gy.** gr. a Bismarck elleni merénylet hirét vevén, szerencsés megszabadulása alkalmából azonnal üdvözlő táviratot küldött Kissingenbe.

— **A pénzügyminiszteriumban** szorgalmasan dolgoznak az adóbehajtási utasításon, melyet az adóhivatalhoz fognak küldeni, — hogy az aratás után azonnal szigoruan szedjék be az adókat! Lesz is hajra! Pedig bizony sokfelé kell az az aratásból befolyó kis pénz, a mely már előre el van költve sok gazda által. No, de az is igaz, hogy az adót is meg kell fizetni; különben miből fedezze az állam a „temérdek“ kiadást.

— **Zichy Ferencz** gr. nagy követ a portánál tegnapelőtt Budapestre érkezett. Fia a miniszter Czeglédig eléje ment. Zichy Ferencz tegnapelőtt a főrendiházban is megjelent.

— **József főherczeg** folyó évi szeptember elején a bikszádi fürdőben fog szállásolni táborkarával együtt az őszi honvéd hadgyakorlatok alkalmából. A nevezett fürdőnek — mely most is igen nagy látogatásnak örvend — keresettségét e körülmény továbbra is csak növelendi.

Megnyitó beszéd.

(A nyomdászünnepélyre.)

Szücs István

kir. törvényszéki birótól.

Tisztelt társaság!

Nem ritkán történik az életben, hogy igénytelen czélból rendezett ünnepélyek fontosságra emelkednek az által, ha nagyobbszerü rokoneszmékkel hozatnak kapcsolatba.

Jelenben is ez az eset. — Debreczen város könyvnyomdájának két veterán munkása — mint ilyenek betöltvén 50-ik évét munkás pályájuknak; — a városi lelkes előjáróság — e nem mindennapi tünemény jelentőségének érzetétől áthatva — örömmel nyujtott segédkezet, a város szolgálatában levő nyomdásztársulatnak, hogy ez, félszázadon keresztül hiven működött két pályatársa jubileumának emlékét vidám lakomával ünnepelhesse meg. — És a társulat, mert hitte, hogy az ügy — — melynek ő szolgálatában áll — nem magánérdekü; bár szerény körülményeinél fogva, nem teheté is az összes nagy közönséget, ez ünnepély részesévé; óhajtott legalább többeket megnyerni ez örvendetes jelenet tanui gyanánt.

És hogy a társulat nem csalatkozott hitében, tanusitja ezt az itten szép számmal egybegyült fényes közönség, tanusitják azon legkülönbözőbb állásu, és foglalkozásu, életmódjukra, társadalmi és politikai meggyőződésükre nézve egymástól eltérő férfiak, kiket e körben tisztelni szerencsések vagyunk, kik örömest hagyák el hivatali foglalkozásukat, üzletüket, irodájukat, mühelyöket, ekéjöket, csakhogy megjelenésökkel beigazolhassák, hogy mindnyájan birnak felfogásával ez ünnepély jelentőségének, ez ünnepélynek, mely e nyári idény alatt megtartott ily nemü összejövetelektől már csak abban is különbözik, hogy itten nem annyira anyagi, hanem inkább szellemi élvezetek kinálkoznak.

De hogy mik legyenek hát azon rokonnemü eszmék, melyek ez igénytelen ünnepélyt, a fogékony keblüekre nézve érdekessé, és vonzalmassá képesek emelni? — e kérdés megoldását én következőkben vélem feltalálni.

I.

Demokrata irányu áramlatokkal teljes korunk egyik legdicsőbb vivmánya az, hogy mai időben a munka — már az, akár mint tudomány a homloknak, akár mint üzlet az arcznak, akár pedig mint kézmü- és gazdászati ipar, a kéznek redőiben nyilatkozzék — napról-napra magasb fokára emelkedik a becsülésnek. — Igaz ugyan, hogy a szorosan ugynevezett tudomány, régibb időkben sem panaszkodhatott a miatt, hogy legalább az értelmesb, és müveltebb osztályuak előtt, a maga érdemlett méltatásában ne részesült volna. — Ámde csak a természeti tudományok kultiválása által gyakorlatiassá vált uj kornak lett feltartva azon dicsöség, hogy általánosan felismertessék azon igazság, miszerint minden nemzet, saját jól értett érdekében cselekszik, ha a szorosan ugy nevezett tudomány mellett, a kereskedésnek, a kézmü- és gazdászati iparnak is megfizeti a hálás elismerés adóját. — Igenis — tisztelt társaság! — a mai világ nem érzi már indittatva magát az ősöktől öröklött puszta czimek s magas hivatali állomásoknak — ha azok személyes érdemekkel kapcsolatban nincsenek — megbámulására, de sőt kit-kit csak annyira itél figyelemre érdemesnek, és számba vehető tényezőnek, mennyi produktiv munkaerővel járul ez. az emberiség közérdekeinek gyámolitásához.

Midőn azonban én a munka becséről elmélkedem; nem felejtkezhetem el, fájdalom! arról is, hogy mai napig sem pusztult még ki a társadalom ép testén élődő parasytnövények azon faja, kik a fáradság nélküli, és élet utáni kórságtól gyötretve, a minden áron meggazdagodás iránt felfokozott szenvedélylyel vetik a szédelgések kábitó örvényébe magukat, és hiszelékeny polgártársaiknak bizalmával lelkiismeretlenül visszaélve, azok boldogságának romjain épitik fel álszerencséjök mulékony légvárát. — Az erkölcsi világ rendét hatalmas kezekkel intéző Nemezis azonban — mely nem hagy egy vétket sem büntetlenül — ő rájok nézve sem késik méltó boszujával és hóhalmon épült boldogságuk nagy hirtelenséggel lelohasztása közben sulyosan megérezteti velök, hogy hasonlók lettek a hullámokhoz, melyeket a szél magasra emel, hogy rövid pillanat mulva, természetes szinvonalára süllyedjenek vissza, hitvány semmiségöknek.

Nagy szerencséje a világnak, hogy viszszatetszéssel fordul el a közvélemény, a letünt hübéri korhadt intézmények emez utó-árnyaitól, — ezen gyászvitézektől, kiknek romlott keblök és nemtelen szivükön felül, hibájuk azon balga előitéletben is találja magyarázatát, hogy a becsületes szegénységet szégyenitőnek, a dolgozást pedig lealázónak hitték magukra nézve.

Tisztelt társaság! Azon itélet, mely az édenkertből lett kiutasitása alkalmával Ádám apánk fejéhez e szavakban méretett: „**Arczod verejtékével egyed kenyeredet**“— kibeszélhetlen áldást tartalmaz magában az emberiségre nézve. — Ez által lett ugyanis megajándékozva az emberi nemzet ama legdrágább kincscsel, hogy önboldogságának — isten segedelme és a kedvező körülmények hozzá járulása mellett — önmaga lehessen megteremtője. — Igenis, az önmunkásságból, az egyszerüséggel párosult takarékosságból, és ez uton becsülettel szerzett vagyonra nemesen büszke önmegelégedéssel gondolásból árad ki, mint legtisztább kutfőből, minden önérzetes emberre nézve, a szellemi, és anyagi jólét kiapadhatlan forrása, s onnan erednek minden családi és polgári erények, melyek által habár közvetlenül csak egyeseknek, és családoknak látszik is megalapulni boldogsága, de közvetve a társadalom biztositása, s az államok felvirágoztatása is hathatósan segittetik elő. És ez az oka, hogy a munka méltánylása nemcsak a közvéleményt képező nagy közönség által ápoltatik, hanem a társadalom magasabb köreiben is rokonszenves az. — Közösen van mindnyájunk előtt tudva, hogy magok az uralkodó fejedelmek is, rendszerint a kézmüiparnak egy, vagy más nemében kellő jártasságot szereztek magoknak. — Irva hagyatott: miszerint I-sö Leopold császár és magyar király nője Eleonóra, mindennap imádkozott jóltevőiért, — kérdeztetvén, hogy kiket ért azok alatt? — felelé: „alattvalóimat, kik engemet saját munkájokkal táplálnak.“ A halhatlan emlékü II. József császár, körüljárta a birodalmát, midőn 1769. év aug. hó 19-én Morvaországnak Szlávikovitz nevü helyisége határterületén utazott keresztül; fényes udvari kiséretének megállást parancsolva, kiszállott kocsijából és Truka nevü földmives birtokán az országut mentében szántogató gazdának kezéből az eke szarvát átvevén, önmaga három forduló barázdát szántott, igy kivánván a lángszellemü fejedelem, küljelekben is kifejezést adni, az édes mindnyájunkat tápláló földmivelés iránti szives vonzalmának. Azt meg épen csak mostanában volt alkalmunk hirlapokból megérteni, hogy az angol kormány jelen tagjai közül három: Disráeli, Derby és Salisbury f. évi junius 27-én lettek, mint tiszteleti tagok a londoni szabó-czéhbe felvétetve, és a mi e felavatásnak megadja fontossági zamatát, — a felavatottak ketteje beszédet is tartott, szólván Disráeli azon pártnak, melynez ő tartozik — jelentőségéről, — Derby pedig az európai békéről, melynek fentartása Angliának kötelessége.

A munka azonban megkülönböztetett becsülésre csak az esetben számolhat, ha szakbeli alapos ismereteknek, és gyakorlati jártasságnak évek hosszu során beszerzésével járkaröltve. — Tapasztalásból tudjuk ugyanis, hogy nincs az életben egy mesterség, vagy bármi haszonhajtó foglalkozás is, mely bizonyos készületet, s az előkészület elsajátitásában kitartó szorgalmat ne igényelne. — Fürge iparos, és kereskedői tanonczból lesz az ügyes segéd, ebből ismét a szakmájában jártas főnök. — Tanulni szeretö gyógyszerészgyakornokból válik az ügyes gyógyszerész, miként szemfül gazdasági gyakornokból a gondos gazdatiszt. — Szorgalmas és tanulmányozásban fáradhatatlan joggyakornokból lesz idővel a kitünő biró, keresett ügyvéd, és nem ritkán a nyakas, és furfangos prókátor is. — Mi több, öreg béres sem lehet, ki előbb kis béres ne lett volna.

A kellő előkészülettel megkezdett munkának ernyedetlen béketüréssel, folytonosan utánalátó szorgalommal, lelkiismeretes hüséggel, és szivós kitartással is kell folytattatnia. — Pedig szomoru! de igaz, hogy vannak munkások, ugy a tudomány, mint az üzlet és ipar körében, kik csak bitorolják, nem pedig kultiválják választott szakmájuk terét. — Hány munkása lehet például a tudománynak, kik a helyett, hogy tanuló szobájukba elvonulva, a tudni valók tág birodalmát tüznék ki átvirasztott éjeken keresztül, behatóbb buvárlásuk, és kutatásuk feladatául, könnyebb végét választva a dolognak, rokonérzelmü szövetségeseikkel közremüködve — mint hajdan a gallusok a Capitoliumba — ök is egymás vállain emelkednek fel a hirnév, és csodáltatás ragyogó Pantheonába? — Hány munkása lehet a hivatali fogialkozásnak, kik a helyett, hogy az eléjök tüzött körben, állomásuk becsületes hüséggel betöltésére szoritkoznának; érdem, vagy sorrend szerint bekövetkezhető előléptetésök idejét bevárni sokalván, nádszálkint hajló derekuk segedelmével, kegyuraik előtt szolgalelkileg meghunnyászkodva önérzetök és jellemök árán kapaszkodnak fel a hivatali fokozatok sikos lajtorjáján, megfeledkezve arról, hogy ily nemü eljárásuk közben hasonlókká lettek azon kéményseprőhöz, ki annál szurtosabb lett, mennél magasbra kuszott fel a kéménynek felfele mindinkább keskenyebb teriméjüvé vált torkolatán. — Végre, hány nyegle kereskedőt, hány nyegle iparost nem mutat fel a mindennapi élet, kik szilárd üzletfolytatás, s alkalmas áruczikkek előállitása helyett, reklamcsinálás és csalogató czégek fitogtatása, és kibigyesztése által szerzik meg, más jobbak felett nem érdemlett szerencséjöket. — Igen természetes, hogy az ily fajta embereket, habár kénytelen is élelmesekneknek elismerni a világ, de még azért, hogy nagyobb az ő szerencséjök, mint becsületességök, teljességgel nem választja tisztelete tárgyaiul. — A nagy közönség — ha hagyta magát részedetni egyszer, de többször magával játékot üzetni nem engedvén, ösztönszerü érzékkel bir felismerésében választott embereinek, kiknél folytonos munkakedv és kitartás mellett, szilárd jellemet, szeplőtelen becsületességet, tolakodni nem vágyó szerénységet, kellő miveltséget, magán- és közügyek iránti meleg érdeklődést, s minden teendőkben megbizhatóságot fedezett fel. S az ily választottait aztán nem is mulasztja el minden rendelkezése alatti tisztességgel megjutalmazni, és pedig annál kitünőbben, minél inkább előitélettől mentes az államintézmény, honfiainak a közügyek kormányzására elválasztásában. Igy látjuk Debreczen város története régibb idejéből, hogy nyomdai müvezetőből Miskolczi Ferencz városi tanácsnokká, Kerekes Mihály és Baik András asztalosmesterekből, Bitzó István és Vigkedvü Mihály pedig kereskedőkből választattak el a város főbiróivá. — Még szembeötlöbb példáit látjuk a fennebbi állitás igazságának az észak-amerikai szövetséges államok történetében. Franklin nyomdász volt Philadelphiában, — Clay molnár Kentuckyban, — Douglas földmivelő Tenesseben — Lincoln favágó Illinoisban — Johnson szabó Marylandban, Banks tábornok gyapot-fonó volt Ohióban, és mindnyájan nagy emberek lettek hazájukban, mert kitünő müveltségök mellett folytonosan dolgoztak, és ritka becsületességöket semmi szin alatt áruba nem bocsátva, nélkülözni, türni, szenvedni, tudtak. — A ki nem próbálkozott meg az élettel, az maga sem tudja önmagáról, hogy ő mennyit ér? ugyan hogy kivánhatná hat másoktól, hogy őt kiemelve respektáljék?

Csakis az ily értelemben vett munkásokra vonatkozólag fordulhatnak elő oly lélekemelő jelenetek, milyenek kettejét elmondandó leszek. — Johnson András előbb alelnöke, majd Lincoln halála után volt elnöke a szabad amerikai egyesült államoknak, Washingtonban többek között egy izben nagyszerü beszédet tartott, előadván, hogy politikai pályáját tanácsnokságon kezdette meg, s a kormányzat minden fokán áthaladt. — Egy hang a tömegből igy szólott közbe: „még a szabóságon is.“ — E czélzatos gunyt nem vette rosz néven Johnson, sőt ügyesen fel tudta használni, igy folytatta félbeszakitott beszédét: „Egy ur ott azt mondja rólam, hogy szabó voltam, — ne higyje azonban, mintha boszantana, mert nekem mint szabónak szilárd hitelem volt, a mennyiben mindig tartottam magamat a kitüzött időhöz, a megrendeléseket pontosan teljesitettem, s becsületes munkával számoltam be.“

A másik nagyszerü jelenet pedig Angliában történt. Midőn t. i. Brótherton János salfeldi képviselő a parlamentben a 10 órai munkaidő kiszabása végett beterjesztett javaslat feletti vita folyamában benső lelkesedéssel ecsetelte, hogy mennyi kellemetlenségen, s fáradtságon ment ő keresztül, mig gyermekkorában egy gyapotgyárban tanonczkodott, s előadta, miszerint még akkor fogamzott meg kebelében azon elhatározás, hogy ha valaha szerit teheti, a munkás osztály sulyos helyzetén javitani törekszik: — sir Graham Jakab régi ós angol nemes felemelkedvén rögtön székéből, a ház kitörő öröm-nyilatkozatának kiséretében jelentette ki: hogy ő még nem tudta eddig Brotherton ur közönséges polgári származását, de mostantól fogva még büszkébb, mint volt azelőtt hazája alkotmányára, s a képviselőházra, elgondolva azt, hogy egy alsóbb származásu egyén, érdemeinél fogva, az ország született nemességével egy helyen, egymás mellett ugyanazon jogot gyakorolhatja.

II.

Ha ekkint a közelebbi értelemben vett munka érdemes a becsülésre: önként következik, hogy a nyomdászati körben teljesitett foglalkozás is annyival inkább méltó elismerésünkre, mennyivel nagyobb horderejü az ügy, melynek érdekében az történik. — A világ minden hóditói összevéve nem mutathatnak fel annyi vivmányt, a mennyit kitüntetett Guttenberg, midőn a könyvnyomda feltalálása által, a setétség birodalmát meghóditotta a világosságnak.

Korunk anyagi iránya szerfelett érdekesnek találja észlelését annak, hogy a gépek használata által mennyire gyorsittatik az ipartermékek előállitása. — Kéjtelve szemléljük például, hogy egy ember most bizonyos idő alatt annyi gyapot-fonalat szó meg, mennyit 400 ember tudott megfonni 1796-dik évben, mikor Arkwigt az első szaöadalmat a gyapot-fonásra kapta. — Különös élvezettel látjuk, hogy egy ember most gép segélyével több lisztet állit elő, mint 100 év előtt 150 ember, és hogy egy nő egy nap alatt annyi csipkét készit, mennyit 100 év előtt 50 sem készitett meg, s végre, hogy egy pánczélozott hadi-hajó annyi erővel halad, mennyi azelőtt 42,000 ló ereje volt.

A mily gyorsaságot az ipartermékek előállitására nézve, a gépek feltalálása teremtett az anyagi életben: nem kevesebb gyorsaságot varázslott elő, a gondolatok és eszmék terjesztésére nézve a könyvnyomda feltalálása a szellem világában. — Mint a gyorsirás müvészete a közönséges irásmódhoz, mint a gőzmozdony haladása, a közönséges szekér döczögéséhez, vagy mint a villany-távirda sebessége, a rendes postai közlekedéshez: oly arányban áll a gondolatoknak és eszméknek sajtó utján előállitása ugyanazoknak kéziratos közléséhez. — A mely eszme és gondolat kézirat utján, csak parányi olvasó körben mozoghatott eddig-elő, ugyanez, sajtó utján kinyomatva, millióknak juttathatott nagy hamarsággal tudomására. — Azon világ-esemény, mely az emberi értelem fejlődésére nézve a könyvnyomda létrejötte által bekövetkezett, — vibratióival behatva mindenüvé, hova csak a keresztyén hit, és ennek kiséretében járó czivilisatio melegitő sugarai elterjedtek — minden kigondolható irányban uj fordulatot, uj pezsgést adott az emberi ész munkásságának, és előbbi időkben nem észlelhetett mozgalomra ébresztette a szunnyadozó szellemi és anyagi erőket, ugy annyira, hogy a létrejött sajtó, habár nem egyedül is, de mindenesetre — egyik főtényezője volt a majdan bekövetkezett időkben a gőz alkalmazásának, a gépek okszerü használatának, s a pénzforgalomnak a bankok folytán előállitott gyorsitásának is.

De hagyjuk oda a könyvnyomda feltalálásának anyagi szüleményeit, és szoritkozzunk egyedül a szellemi előnyökre, mik az emberi nemzet közmüvelődésére a sajtó utján háramlottak. — Eltekintve attól, hogy a jó és hasznos könyvekből oktatás utján emelkedik ki az állatiság köréből az ember, a mennyiben erkölcse szelidül, szive nemesedik, izlése finomabb irányt nyer, értelme felvilágosodik: nem-e okos és czélszerü könyvek olvasásához fordul — a kenyér-kereset fárasztó gondjaiban elfásult kedély? — nem-e oda folyamodik minden nemes sovárgás, valahányszor vigaszt, biztatást, hitet, meggyőződést kelletik neki az életben tapasztalt csalódások, keserüségek, csüggedés és kételyek ellenében keresnie?

Mi pedig illeti a szinte sajtó utján létesülő hirlapirodalmat; a hirlap nem-e óramutató a nemzet életében, — hajnalcsillaga a világosság napjának, izzadó munkása a jövőt előkészitő jelennek, élesztő fuvalma a rejtekben csillámló szellemszikráknak, magasztalója az erénynek, korholója minden nemtelennek és aljasságnak, őre a jogszerüségnek, reményhorgonya a szenvdőnek, zászló, mely körül szellemi tábort ütnek, kiket egyenlő elvek vezetnek, s kiknek sziveikben egyenlő érzések honolnak? S a hirlap továbbá tanszék, hol minden teendő megbeszéltetik, hol a nemzeti élet minden lüktetése nyilvánul, minden szükség és hiány, valamint a sorrend is, melynélfogva a bajon lehessen segitni — előterjesztetnek s megvitattatnak?

Midőn azonban ily áldásosnak tünik fel a

A „DEBRECZEN“ tárczája.

Két alkalmi költemény.

I.

A KÉT VETERÁN NYOMDÁSZ 50 ÈVES ÖRÖMÜNNEPÉRE.

1874. julius 18.

Oláh Károlytól.

Rajta! Vigan zengedezzen
A dalárok éneke:
A mai nap Debreczenben
A tudomány ünnepe!

Rajta! Fel! Bort a pohárba, —
A mely éltet, lelkesit:
Diadalünnep van már ma!
Törjön a kedv egekig!

S a közöröm vig zajában
Szólaljon meg a zene;
Hadd ragyogjon dallamában
A munkának sikere!

S koszorunak fonjuk egybe
Vig kedélyünk gyöngyeit,
E koszoru hadd jelezze
E nap szép emlékeit!

S ünnepelteinknek adjuk
Ezt elismerésjelül;
— Néha, ha borongna napjuk —
Kedvök ettől felderül!

* * *

Rajta! Rajta! Fel munkára:
A sajtó diadalára
Rögtönözzünk ünnyomást!
Meglesz a fáradság ára,
Ha sikerül; mert utána
Majd iszunk nagy áldomást...

A szedés kész! A keretbe
A hasábot hirtelen be!
Igy ni! a papirt ide!

Most legott szoritsuk egybe!
A kerék járjon fel és le,
Gyorsan, gyorsan, izibe! . . .

Megvan! . . . Ime, tessék nézni!
. . . A nyomás' melegét érzi
Még ugyan egy keveset;
De azért nem rosszul néz ki . . .
A gondviselés intézi
Munkánk': kész a versezet.

Rajta! Megy most már javában!
Egy . . . kettő! Csak hamarjában!
Hadd izzadjon homlokunk.
. . . Egy . . . kettő . . . tiz . . . kész példány van;
Gyors a sajtó, igy sorjában
Akármennyit nyomhatunk!

Szép a munka! . . . A nagy isten
Keze is segite itten. . . .
Áldott légyen szent neve! . . .
Ott tündöklik másodizben
Rajta, tiszta arany szinben
Guttenbergnek szelleme!

II.

Rögtönzött alkalmi költemény.

Irta:

Balkányi Szabó Lajos.

Rohan az **Idő örök** folyása,
S a **Történet**nek nincs megállása,
S a **véges** elme e **végtelenben**
Csak a **Má**-t láthatja a jelenben.

De ám **Kadmos** addig gondolkozott,
Hogy **gondolat**ja **testté** változott,
S ez által **ma** láthatunk is sokat,
Sok ezeréves gondolatokat.

A **betü** e test! de hatalma rég
Csak kicsiny körre szoritkozhaték.
Mignem dicső **Guttenberg** eljöve,
S a **betü** hatalma nagygyá növe.

Ő találta fel a **nyomdát, sajtót,**
S a gondolatnak tárt tágas ajtót,
Ma több **tan** repül szét **egy nap** alatt,
Mint azelőtt **egyezredév** alatt.

Debreczen amint ezt észrevette,
Azonnal **Könyvnyomdát** épittete,

Hogy édes **nyelvünkön** a dicső **tan**,
Terjedhessen **ezerszerte** jobban.

Annak immár elmult négyszázadja. (?)
Hogy e **nyomda** ránk áldását adja. —
Zengjünk hát dalt azoknak üdvére,
Kik nyomdászok itt már ötven éve.

Csontos Ferencz s **László Lajos**, ketten
Részeltetvék ez isteni kegyben.
Kik ötven év örömét, fájdalmát
Kinyomtatták annyi éveken át.

Hány kegyes hiv énekel azokból,
A millió sok szép zsoltárokból,
A melyeket ők kinyomtattanak,
S nyelvünkön hét országra szólanak.

Ti vének! kik megörcgedtetek,
Im ez ünnep vagyon ti értetek.
Áldás legyen — mig éltek — rajtatok,
És szép hir-név — ha majd meghaltatok!

Adja isten, a mindent tehető,
Hogy **Frics József** — ki most ügyvezető —
Adjon néktek még sok olyan munkát,
— Mely dicsőit — még sok éveken át.

sajtó az emberiségre nézve: szabadságot veszek magamnak egyidejüleg kifejezést adni azon nézetnek, melylyel én a sajtó szellemi munkásai irányában vagyok.

Tisztelt társaság! szerintem, okos ember
hogy nyelve oly igét ne ejtene,
mely ő-neki but szerezne:
háromszos is meggondolja előbb a szót, mielőtt azt ellebbenni hagyná ajkairól. — Igy az irónak is ugyancsak jól meg kell rágnia pennáját, mielőtt papirra vetné sajtó alá berendezett eszméit és gondolatait. — Ám csipkedje a sajtó nevettető humorával a dőrék hiuságát, lebbentse szét a fátyolt az áltekintélyek bitorlott reputatiójáról, és a közérdek ellen titokban fondorkodók utálatos cselszövényeiről; ám ostorozza a közérzület és népjogok ellen vétkezők merényletét, mutasson rá a haza, a nemzet és emberiség ellen szép szin alatt mérget készitők kajánságára; ám legyen hü tolmácsa a nemzet örömeinek, viszhangja fájdalmainak; ám ünnepelje meg kegyelettel a haza szent ügyéért elvérzett s roncsolt szivvel, tört kebellel kidőlt derék honfiak emlékét; ám könyezze meg borongó érzések közt az idegen éghajlat alatt keblökben a hontalanság emésztő fájdalmával, bolyongó kibujdosottak szerencsétlen sorsát. — De óvakodjék mindenkor a vallás, az erkölcs és a családi tüzhely szentélyeibe avatatlan kezekkel benyulástól; óvakodjék a szenvedélyeknek a társadalom századok óta fenállott — és észjog által is helyeselt — intézményei, s az államalkotmány elleni felzaklatásától; — óvakodjék a haza és emberiség közszolgálatában hosszu évek során próbált hüséggel müködött, és jogos elismerésben s tiszteletben álló derék polgártársak igazolatlan gyanusitásától, annyival inkább azoknak sárral dobálásától; és az adott viszonyokat, s a körülményeket okosan számbavevő tapintattal járuljon a közügyek reformjának nagy munkájához, s általában véve, méltóságos magatartásával vivja magának ki azon tiszteletet, mely minden jóravaló sajtónak meg is adatik; s legyen minden sajtó hasonló a szabad angol nemzet sajtójához, melynek rettenetes hatalmát Nagy-Brittania világhirü szónokai egyike, következőkben ecseteli: „Adjatok nekem — igy szólt 1810. február 6-kán Sheridán — adjatok nekem sajtószabadságot, s én annak árán átengedek a miniszternek áruba kapható felsőházat, megvesztegethető, és szolgalelkü alsóházat, teljesen szabad kinevezési jogot, a miniszteri befolyás egész áradatát; átengedek minden hatalmat, melyet neki állása kölcsönözhet, engedelmességet vásárolnia, s ellenszegülést megtörnie; s én csupán a sajtószabadság fegyverével mégis csüggedetlenül kiállok vele sikra; meg fogom az általa emelt hatalmas épületet, ama még hatalmasabb géppel támadni, a megvesztegetést le fogom magasságáról rázni, s oda takaritom a visszaélések romhalmazához, melyek oltalmukat tőle várták."

És ime ezek — tisztelt társaság! — körülbelől ama nagyobb fontosságu eszmék, melyek szerintem, ez egyszerü ünnepély alkalmából elménket foglalkoztathatják. — S ezzel szerepem végére járt. — De mielőtt elhallgatnék, s helyemet azon férfiunak, — ki Debreczen város könyvnyomdája történetét fogja megbeszéleni — átadnám: legyen szabad hozzátok, e városi könyvnyomda két veterán munkása! pár szót intéznem. — Ugy vélelmeztetik — joggal-e vagy alap nélkül? nem vitatom, de bizonyos az, hogy ugy vélelmeztetik, mintha a könyvnyomdai foglalkozásnál mellőzhetlen ólom-méreg sokkal ártékonyabban hatna a nyomdász physikumára, mintsemhogy hosszabb életidő megérésére számolhatna az. De ime! e balhiedelmet tényleg megczáfolva, az égi jóság, egésséges testtel, vidám kedélylyel juttatott el titeket 50 nem üres számu, hanem mindig becsületesen teljesitett munka közben lefolyt évek örömünnepéhez. Nem voltak ugyan a viszonyok alkalmasok és kedvezők arra nézve, hogy ti e hosszu évek során akár hirnévnek, akár nagy vagyonnak lehettetek volna osztályrészeseivé. Azonban ugy tetszik nekem, mintha végig kisérhettem volna szerény éltetek folyamát, mely közben ti, az irás szavaival gyakorta igy fohászkodtatok fel a minden jók adjához: Nem kérek tőled gazdagságot, azonban nagy szegénységgel se látogass meg engemet, óh Uram! táplálj engemet sorsomhoz illő eledellel és öltözettel." Ugy tetszik nekem, mintha a ti éltetek folyásában is érvényesülni látnám igazságát amaz állitásnak: miszerint nincs az életben állomás, melyen ember — ha akarja — fel ne tarthatná önérzetét és emberi méltóságát. — A monda szerint, Sady — hires persa költő — egykor az isteni gondviselés ellen morgolódott. „Miért imádlak" — ugymond — „óh mindenható! ha meztelen lábbal jártatsz, midőn a tégedet tagadó, és engemet elnyomó sah, magas és fényes bagdádi palotájában biboros zsámolyokon, és diványokon nyujtogatja ambrával itatott papucsokban pihenő lábait?" — A mint igy szól, ime, az ablakának által irányában épült moschenak ajtaján szeme láttára kiindul sántikálva, egy mankókon nehezen haladó ember, kinek lábai nem valának, s ki azt köszönte meg a moschéban a mindenhatónak, hogy az legalább czombjait meghagyta neki. „Nem a sahhal, hanem a mankóssal fogom ezentul magamat egybehasonlitani", — felszólalt Sadi. — Igenis, uraim! sorsunknak más, még nálunknál nehezebbet emelők sorsával egybevetése szüli bennünk a megnyugvást és megelégedést, minél pedig a földi életnek nincsen drágább kincse. — Mi mindnyájan midőn kijelentjük, hogy láthatástok alkalma nekünk élvezetes, s emléktek kebleinkben maradandó leszen; óhajtjuk, hogy az igéret évei — melyek még számotokra fentartvák — legyenek rátok nézve zavartalan öröm, és békesség esztendei!

Tisztelt nyomdásztársulat! A könyvnyomdának — mely által Debreczen város 314 év óta e magyar alföld közmüvelődése érdekeinek tesz nem csekély szolgálatot — ti vagytok ez idő szerint anyagi munkásai! Szerény az ellátás, mely részetekre fáradságos munkátok dijazása fejében teljesittetik. Azonban a közszolgálatban müködő jóravaló ember, szüntelen szemei előtt tartja, mit a csatára induló spártai katonának, midőn ez azt kifogásolná, hogy rövid a kardja — hős vezére, a csüggedést bátoritó im e szavakban felelt: „Told meg fiam! egy lépéssel." — Igy minden becsületes hivatalnok, ha nem csupa zsoldosnak kiván ő tekintetni, fizetése kicsinységét felsőbbjeinek bizalmával szokta megtoldani, s ennek mint legdrágább kincsének fénykőréből meritve lelkesedést, önfeláldozó buzgósággal teljesiti kötelességét. E szellem tartja fel mindig az államokat, melyekben a kiszabott évi fizetésnél a felsőbbek, s illetőleg polgártársak bizalma felebb becsültetett. De különben is ti nyomdász bajtársak! ne felejtsétek el, hogy Debreczen városnak állotok szolgálatában, azon nagy közönségnek, mely hü szolgáinak fáradozását, mindenkor méltókép szokta jutalmazni.

Midőn Angolország egykori nagy emlékü uralkodója Erzsébet királyné kenilsworti utjában Coventryn utazott keresztül, a városi hatóság egy erszényben 100 fontot nyujtott át a felséges asszonynak 1565-dik esztendőben. — „Szép!" mondá a királyné. „Ennél több is van az erszényben" szólalt meg a város mayorja. „S mi lehet az?" kérdé a királyné. „Felséged alattvalóinak szive" lőn a válasz.

Igy ti is, érdemes nyomdászok! évenkinti fizetésteken felül, biztositva lehettek e város irántatoki folytonos jó indulatáról, valameddig becsülettel feleltek meg hivatástoknak. Legyetek ugy összesen, mint közelebbről e nyomdát, a sajtómüvek kiállatása tekintetből az izlésnek és csinnak eddig nem észlelt magaslatára felemelő derék ügyvezetőtök is megáldottak! De legyen megáldva felséges urunk királyunk oltalma alatt az alkotmányos magyar kormány gondozása mellett békességet élvezhető magyar hazánk! közelebbről e népes Debreczen város összes közönsége! s ebben annak mostani lelkes elöljárósága, kik e város kormányával megbizatva, a közönség jólléte elősegélését ismerik kedves kötelességöknek.

Többire tisztelt vendégkoszoru! midőn önöket mindnyájukat, s köztük azon hölgyvilágot is, kik nélkül e társaság ugy nézne ki, mint az esztendő tavasz nélkül, s a tavasz rózsák nélkül, szivem teljéből üdvözlöm; megjelenésökért a nyomdásztársulat nevében hő köszönetemet kijelentem, az ünnepélyt ezennel megnyitottnak nyilvánitom.

Felköszöntő beszéd.

Irta és elmondotta:

Oláh Károly,

a „Debreczen" szerkesztője.

Ünnepelt férfiak!

Már eddig is meggyőződhettetek arról, hogy e mai ünnepély nemcsak külsőleg fényes, hanem belső jelentőségében is nagyszerü.

A külsőségek, melyek az irányotokban nyilvánuló rokonszenv és elismerés tolmácsolására szolgálnak, inkább csak jelzik, mint kifejezik az a feletti közörömöt, hogy isten megengedte nektek: e nagy napot megérni.

A mai ünnepélynek belbecse azonban sokkal értékesebb e külső jelvényeknél, — melyek pedig már magokban is gyönyörérzetre ragadják a lelket....

Ti átéltetek egy időszakot, a mely nemzeti müvelődésünk történetének épen egyik legtündöklőbb részét képezi.

És átéltétek azt épenazon pályán, mely a tudományosság, általában a mivelődés előhaladására nemcsak nagymérvü befolyást gyakorolt, hanem valósággal nélkülözhetlen tényező vala!

Átéltétek azt, mint a nyomdászat edzett munkásai.

Ti félszázadon át hordoztátok össze a föveny-szemeket, melyek a mivelődés roppant épületét összeillesztték s megalkották.

Ti közvetitettétek a nemzeti tudományos miveltség szellemének világrajöttét, nyilvánosságra jutását.

— És pedig mit érne a gyertya világa: ha az véka alá volna rejtve? —

Ti a köz- és magánviszonyokból kifolyó örömnek és gyásznak — mindig véresveritékkel áldozva s mindig forró érzelemmel eltelve, — félszázadon át valátok tolmácsai!

Pedig mily nagyszerüek valának a nemzet és e város örömei — s mily óriásiak voltak fájdalmai is ez időszak alatt?! —

És ti edzett hősökként kibirtátok félszázadon át mind a megrenditő örömöt, mind a leverő gyászt!

Áldott legyen érte az Ur neve!

Ime, a munka, a kitartás, a szorgalom elismerése!

A mivelődés angyala késziteti számotokra babérkoszorut!

Ime, e város elöljárósága, — mely a nemzeti müvelődés küzdelmeiben mindig előljárt a nemzet jobbjai közt; —

Ime, kartársaitok — kik rövidebb-hosszabb ideig együtt végezték veletek a fontos munkát, mely most megkoszoruztatik; —

Ime, e díszes közönség — mely tudja méltányolni a munka-, a szellemi és anyagi küzdelem becsét: —

Mind — mind, lelkesülve ismerik el érdemeiteket, s mindnyájan áldást kivánnak továbbra is reátok!

— S engemet — a sajtó egyik igénytelen szellemi munkását ért a szerencse, hogy az elismerés nyilvános jelvényeiül átadjam nektek e serlegeket, melyeket pályatársaitok nyujtanak — ez örömünnepély örökemlékeiül!

Elismerés rejlik ez emlékekben ugy reátok, mint általában a sajtó munkásaira nézve!

Igyátok e serlegekből az élet elevenitő italát, a gyönyör üditő nedvét; s az általatok közvetitett mivelődés aknáiból csergedezzen serlegetekbe a jólét kiapadhatlan forrása!

Éljetek sokáig boldogul!

Nyomdászünnepély.

— Debreczen, jul. 18. —

A nyomdászat, a felvilágosodás ez isteni közegének diadalünnepét ülte meg e napon Debreczen város közönsége Csontos Ferencz és László Lajos 50 éves nyomdászok jubileuma alkalmából.

Nagy számu és szép közönség gyült össze ekkor a nagyerdőn a lövölde előtti téren, hol a természetnek e remek helyét az emberi ügyesség és jóizlés még kellemesebbé varázsolta. Müvelt előzékenység s felteritett asztalok vártak ránk a szabad természet ölén.

Pontban esteli 6 órakor ágyudurrogások jelezték, hogy kezdődik az ünnepély. Aztán Balázs Kálmán huzta rá a lelkesitő „Rákóczy-indulót." Majd a dalárda a „Hymnuszt" szabatosan és erőteljesen előadván, Szűcs István törv.-széki biró olvasta fel nagy hatásu s eszmedus megnyitó beszédét, melyet lapunk mai száma egész terjedelmében hoz. A hosszantartó tapssal kisért felolvasást, zene követé; ennek elhallgatása után Révész Imre ref. lelkészünk olvasott értekezést a magyar nyomdászat történetéről. Bevezetésében elmondja, hogy e mai ünnepély azt pótolja ki, a mit 1861 ben elmulasztottunk; akkor kellett volna a debreczeni nyomda fenállása emlékére háromszázados ünnepélyt tartanunk, de hiába, akkor más eszmék, más remények foglalkoztaták az elméket s a „Szózat" zengése közt nem értünk rá ünnepelni. Azóta ama reményvirágok elhervadtak, a nyomdászat azonban fenmaradt városunkban is. Kimeritő, teljes munkát olvasni fel a magyar nyomdászatról: az idő sem engedné meg; másfelől e tekintetben is sok homályt kell még a kutatónak felderiteni. Ő tehát ezuttal csak a kezdetet fogja feltüntetni.

Első magyar nyomdász volt Debreczenben egy ref. pap, Huszár Gál. Különösen hangzik, hogy épen pap. De ennek nagyon természetes magyarázata az, hogy általában mindenütt a reformátorok adtak lendületet s elterjedést a nyomdának. Maga Luther is supremum et extremum bonumnak (legfőbb és utósó ajándék) tekinti a nyomdászatot, vonatkozással azon körülményre, hogy sok kegyes ember az akkori nehéz és viharos eseményeket a mennyei jelenésekről irt könyv szerinti világ vége előjeleinek tekinté. Ha a nyomdászat is elenyészik, akkor a sötétség elboritja a világot. Utolsó láng volt akkor a nyomdászat. — Hazánkban ugyan már 1470-ben volt nyomda Budán Hesz András alatt, de ez pár év mulva elenyészett. 1529-ben Nagy-Szebenben tünik fel egy másik, rövid élettel. Tartósabb életü nyomdát Honter János alapit 1533-ban Brassóban, Bázelből hozatott betükkel. Ez azonban nem tekinthető magyar nyomdának, német, latin és görög nyelvü munkák kerülvén csak ki alóla. A tulajdonképi első magyar nyomdát gr Nádasdi Tamás állittatá fel Ujszigeten 1534-ben, Abádi Benedek vezetése alatt. Innen kerültek ki Erdősi-Silveszter János magyar nyelvtana latinul, majd 1541-ben ugyancsak tőle az ujszövetség magyar forditása, Abádi előszavával, melyből kitünik, hogy előtte már volt Ujszigeten nyomdász, s hogy Abádi betümetsző is volt, de az előbbi korból nem birunk nyomtatványt, s igy Erdősi ujszövetsége a legelső magyar nyomtatvány magyar földön. Meliesleg megjegyzi, hogy Szilveszter magyar nyelvtanából egy példány maradt fent. Ez a hires debreczeni tanár Sinsié volt, később Fáy Alajosné birtokába jutott, jelenleg a nemzeti muzeum birtokában van. 1541 után nincs nyomda Ujszigeten; 1543-ban már Wittenbergben van Abádi, Luther és Melanchton lábainál, Heltai Gáspárral együtt.

1550-ben Hoffgreff György alapitott nyomdát Kolozsvárott Heltai Gáspárral együtt. 1558-ban tünik fel a második magyar nyomdász Magyar-Óvárt. Ez Huszár Gál. Itt nyomtattatá ki 24 levélre terjedő három predikáczióját, ajánlván azt Miksa főherczegnek. Előszavából látszik, hogy a főpapok iránt nagy gyülölettel viseltetett. Hihető, hogy e miatt nem volt aztán többé maradása sehol. 1560-ban már Kassán van fogságban, 1561-ben Debreczenben, mint kassai lelkipásztor és exul. Itt ő az első nyomdász. 1565-ben Nagy-Szombatból üzetik el, 1570 táján Komjátiban látjuk, 1574 után nincs nyoma. Debreczeni müködéséről bizonyos az, hogy 1561. decz. 13-án itt volt. Ugyanis Kerespeterdi Arany Tamás egy okmányban viszszavonja a szentháromság körüli tévelygését s ez okmány alatt ott van a „Gál pap" neve is, mint tanué. — Az Arany Tamás tévelygése ellen Méliusz által irt munkát ő nyomtatja ki 1562-ben s ajánló sorokat is ir hozzá, amelyben magasztalja Debreczent. Ebből 4 példány maradt fent, de csak egy ép Ő nyomtatja ki Méliusznak „A Krisztus közbenjárásáról" irt predikáczióját is 1561-ben. Előszava Mindszent havában kél. Méliusnak azonban van egy korábbi müve ennél is. Ez Pál apostol egyik levelének magyarázata hely és év nélkül ugyan, de előszava alá pünköst hava van irva. Husz iv terjedelmü s ez az első debreczeni magyar nyomtatvány, Rajta van Huszár czimere is. 1562 elején azonban Huszár nincs Debreczenben; de a nyomda az ő betüivel müködik tovább. Innen kerül ki az egervölgyi és a debreczeni vallástétel, melynek egy példánya az első legkitünőbb magyar nyomtatvány a helybeli főiskolai könyvtárban. 1563-ban Török Mihály müködik itt. Nyomtatása tiszta, korrekt. Török Mihály 1571-ben a városi jegyzőkönyv szerint meghalt. Az ő idejében azonban városunkban volt az európai hirü Hoffhalter Rafáel is. Hogy történhetett az? Magyarázata az, hogy e lengyel származásu ember, családi nevén Krezutuski, barátságban állott Huszárral és Bullingerrel s ennek fiával Henrikkel, továbbá Turi, Károli, Mélius, Szegedi Kis István, és több magyar reformátorral s hihetőleg e barátság folytán jött Debreczenbe menedéket keresni, midőn Bécsből elüldöztetett 1562. Az ő keze alól kerül ki 1565-ben Mélius egy irásmagyarázati könyve s Verbőczi „Hármaskönyve", magyar forditásban, fametszetekkel. Hoffhalter ezután Erdélyben II. János nyomdásza lett, s nagy hirtelenséggel köpenyeget változtatva, szidta az azelőtt imádott protestántismust s Debreczent. 1567-ben Török nyomtatja ki a debreczeni zsinat történelmét. A hatvanas évek végén aztán eltünik a nyomda Debreczenből s Mélius 1569-ben Helvétiában keres nyomdászokat. 1568-ban egy Váradon nyomtatott müve előszavában érzékenyen panaszkodik a nyomda hiánya és általában a szegény nyomdászok siralmas helyzete felett. Ugy látszik, szavai nemcsak Debreczenre, hanem az egész hazára vonatkoznak. A nyomdák s nyomdászok ily hirteleni változására s különböző helyeken feltünésére nézve tudni kell, hogy a 16-ik században e nyomdák csak vándornyomdák valának, s a nyomdához hozzá volt csatolva a könyvkötés és könyvkereskedés. Maguknak a nyomdászoknak keserves fáradsággal kellett irókat és pártfogókat keresni. Darab ideig Debreczenben sem volt biztositva városilag a nyomda s vándor nyomdák voltak a fentebbiek, valamint a 16-ik század végén a Csáktornyaié és Réda Pálé is.

S ime 300 év után is fenáll a debreczeni nyomda. Most a hazában 118 nyomda van, de ezek közt egy sincs, mely oly óriási küzdelmek közt, oly hiven állott volna a magyar nyelv és protestántizmus szolgálatában, mint a debreczeni nyomda. Végre ez annyira ellátatott munkával, hogy nem győzte, s ezért sok magyar könyvet külföldön kellett nyomatni. A város hajdani elöljáróinak buzgalma ápolta e nyomdát, ez tartá meg, hogy álljon, mint világitó torony, a magyar irodalom terén. Álljon is fent ez az időknek végeig az igazság és szabadság szolgálatában álló nyomdákkal együtt! Haladjon ez előbbre a tudományossággal s ő hiszi, hogy tökélyesbülni is fog az!

Ezután a dalárda énekelte el lelkesen: „Hazádnak rendületlenül légy hive, óh magyar!" S végül Balázs Kálmán zenéje szólalt meg.

A szereplők a lövölde épületének állványán voltak; minden egyes előadást ágyuzás követett.

Majd készült a közönség a vacsorához. Itt alkalmat vehetünk magunknak, hogy körül nézzünk az udvaron. A lövölde előtti tér zöld galyakkal volt bekeritve. A bejárástól balra készitették a debreczeni kitünő paprikást és felséges tokányt — óriási bográcsokban. — A lövöldével csaknem átellenben állittatott fel a kézi sajtó csinos olaszfalak megé. Igazán elmondhatjuk, hogy minden a legjobb és legszebb rendben volt.

A szellemi élvezetek után jól esett ama kiáltást hallani: menjünk vacsorára! És mentünk. És ettünk s ittunk a legkellemesebben, a legotthoniasabban. Vacsora alatt lapunk szerkesztője Oláh Károly állott fel, s a mai számunkban közlött felköszöntést mondta el, s átadá az emlékserlegeket az ünnepelteknek.

Ezután egy tiszta csengő, átható hang szólalt meg körülbelől a következő pohárköszöntést mondá kitünő szónoki előadással: Eltérek a programmtól, mert abban az én beszédemnek, mint idegenének, nincs hely jelölve. A monda szerint Arkhimedes keresett a földön kivül egy pontot, melyből a földet sarkaiból kiforgassa. — Azonban nem talált. Ami neki nem sikerült, megtalálta azt Guttenberg. Az ő találmánya megrázta az ókort, halomra hulltak annak intézményei, a sötétség és zsarnokság; lőn, az irás szerint, mint egy sebesen zugó szélnek zendülése, melybe tölté az egész világot s eddig ismeretlen nyelveken, a szabadság, testvériség, egyenlőség nyelvén, megszólaltak az uj kor apostolai, s csak az eszmék fegyverével megdönték azt a hatalmat, mely előtt meghajoltak, s meztelen lábbal térdepeltek a világ urai, a fejedelmek is. S mégis volt idő, midőn elborult homlokkal dőlt a nagy kezdemények sirjára Guttenberg szelleme, midőn az iró bérbeadta tollát s a nyomda kinyomatta azt. D. Arc Johanna Lyonban a szabadság oszlopához támaszkodva mentette meg Francziaországot. Bizony sem a hősök dicsősége, czimerei, sem a levegőég, mely őseink vérpárájával van tele, sem a föld, melyben az ősök csontai elszórva hevernek, meg nem őrzik e mi szegény hazánkat. Csak egyedül a sajtó és irodalomnak hazaszeretetben kötött szövetsége, testvéries ölelkezése, egyszóval a szabad sajtó, a szabadság, a honszeretet oszlopánál, tarthatja mentheti meg a hazát. Emeli poharát az ily szabadságért, s a bérencztollak megsemmisüléseért. A tapsoló és éljenző közönség meglepetve tudakolá a szónok nevét s szájról szájra kelt a suttogás, — hogy az — egy ref. lelkész. Párpercz mulva azonban felállott Oláh K. s a mellette ülő szónokért emelve poharat, bemutatja azt a közönségnek, mondván, hogy nem idegen előttünk, mert mindnyájan ismerjük jó hiréről Zombory Gedőt az irót s jelenleg megyaszói ref. lelkészt. A kimondott névre megzendült a szünni nem akaró éljenzés, régi ismerősök mentek oda üdvözölni, ujabbak igyekeztek őt megismerni s általában elhalmozták szivélyességgel Zomboryt, ki még egy másik poharat emelt a nőkért. Toasztokat mondtak még Némethi L. Szücs István és Révész Imréért s Oláh Károlyért, Molnár Lajos Frics Józsefért az ünnepély rendezőjeért Oláh K. a városi nyomda testvéreért a részvénynyomdáért. (Sajnálattal vettük észre, hogy a részvénynyomda személyzete nem volt a pályatársak ünnepén, mivel nem volt meghiva.) Ugyancsak Oláh K. felfüggesztett figyelem közt egy tősgyökeres czivisért emel poharat s azt átalános várakozás után kimondja, hogy ez nem más, mint Réthi Mihály, a nemzeti szinháznak a régebbek közül való egyik legkitünőbb tagja. Volt meglepetés ismét. Hol van? mutassa meg magát. A felköszöntöttnek aztán fel kellett állania székre. Ez se volt elég, forduljon meg mindenfele, kiálták. S ugy lett. Végre beszélt is ilyenképen: „Hogy szót emel, kimenti 99 ok. (Derültség.) Először az, hogy őt is Debreczenben fürösztötték meg. (Nevetés.) Emlékszik rá, az édes anyjától hallotta, hogy Brandiczné ifiasszony öntötte nyakon először. A volt a bábája. De még szót emel azért, mert azt mondta valaki előtte, hogy ez este már sok okos beszéd mondatott itt. Ő engedelmet kér, de ez nem jól megy, ha volt okos beszéd, kell ostoba beszéd is! (Nevetés, halljuk.) Mert ha völgy nem volna, ki mérné meg a hegyet, a Csimboraszszót?! (Nagy tetszés.) Harmadik ok a mi szólásra birja az, hogy itt Debreczenben ugy veszi észre, hamarabb megárt neki a bor, mint Budapesten, mert ott csak éjfélután szokott beszélni. (Derültség.) Az előtte mondottakra nézve sajnálja, hogy ellenvéleményben van. (Halljuk.) Már hiszen mind szép az, a mit Guttenberg tett, de azért engedjen meg magának ő igen derék becsületes német ember volt, de nem volt első nyomdász; mert hiszen irva van, hogy a chinaiak negyvenkét ezer év előtt nyomtatásban kurrentálták Ádám apánkat, mint elveszett embert. (Hosszantartó nevetés és éljenzés.) Hogy azonban azon első nyomdászokról semmit sem tudunk, annak oka az, mert nem volt olyan ügyes müvezetőjök, mint Frics József. (Nagy tetszés.) Iszik ama régi nyomdászok emlékére!" Mondanunk sem kell, hogy e beszédet mily zajos éljenzés követé. Végül Frics József mondott köszönetet az ünnepély három szónokának, a közremüködőknek, átalában a jelen volt közönségnek.

Vacsora végeztével a felállitott sajtónál az ünnepelt nyomdászok voltak s rögtönözve görögtüzfényvilágitás mellett kinyomták azt a két költeményt, mi mai tárczánkban látható.

A közönség osztatlan véleményét jelezzük csupán, midőn azt mondjuk, hogy ez ünnepély felségesen sikerült. Kiváló érdem illeti a rendezőséget. Főleg Frics József volt az, ki a leggondosabb, mindenkit kielégitő figyelmével a legjobb házigazdának mutatta be magát. A nyomda személyzete szintén csak kitüntetést érdemel.

A női közönség házi asszonya Frics Józsefné urhölgy volt, kinek gondosságát nem lehet eléggé dicsérnünk.

A tánczvigalom estétől reggelig a legvidámabbban folyt Balázs Kálmán kedvderitő jeles zenéje mellett.

Az ünnepély folyamában több távirat érkezett az ünnepeltek üdvözlésére. Ime, itt vannak azok:

Budapest: Barátságos üdvözletünket küldjük a mai ünnepélyre, kivánva, hogy két veterán mütársunk még sokáig müködhessék az üdvös pályán. Éljenek! A budai nyomdászdalkör.

Budapest: Üdvözlet az ünnepelteknek, tisztelet a rendezőségnek, vig mulatást a társaságnak. Éljenek! Bakocs István.

Budapest: Éljent mondunk ünnepélyetekre, a munka és valódi müvelődés harczának bajnokai tiszteletére. „Munkás krónika" szerkesztősége.

Budapest: Háromszoros éljen a két veterán mütárs egésségére! Éljenek még soká a fiataloknak mintaképül! „Tipographia" szerkesztősége.

Budapest: A budapesti könyvnyomdászok önképző egylete üdvözletét küldi az ünnepelt mütársaknak és ünneplő közönségnek. Éljenek!

Nagyvárad: (Két távirat a két ünnepeltnek.) A Debreczen városi nyomda mai háromszázados emlékünnepélyének s az ötven éves jubileumnak alkalmából fogadják tőlem és személyzetemtől a legszivélyesebb üdvözletet. Adja isten, hogy még számos éven át a legjobb egésségnek örvendve, munkásságuk által szerzett, megérdemlett babéraikon pihenhessenek. Fogadják kézszoritásomat és sajnálatomnak kifejezését, hogy az ünnepélyt rendező bizottság meghivására meg nem jelenhetek, és e szép és ritka ünnepélyen személyesen részt nem vehetek, de azért egésségükre egy pohár bort itthon is üritek. Hügel Ottó könyvnyomdatulajdonos.

Bécs: Szivélyesen üdvözöljük a müvészet öreg bajnokait mai ünnepélyük alkalmából; gondnélküli élet legyen hosszu müködéstök jutalma! A bécsi nyomdászok.

És mi csak lelkünkből visszhangoztatjuk e jó kivánatokat.

Éljenek a nyomdászok!

— **Károly** Románia fejedelme tegnapelőtt délben fogadá Bittó miniszterelnököt és Szapáry belügyminisztert szállásán a Hungáriában.

A miniszter fogadása igen szivélyes volt, s többi között megigérte, hogy mindent el fog követni, mikép a brassó-plojesti vasut, melyet ő lényegesebbnek tart a két állam kereskedelmére, még előbb kiépittessék az orsovainál. Ezt követelí még saját magánérdeke is, miután saját magán jószágai és szinájai nyaralója is ez utvonal mellett esik.

UJDONSÁGOK.

☞ **Mai számunk** a szombati nyomdászünnepély leirásával levén elfoglalva, engedelmet kérünk, ha — rendes rovatainkra kellő figyelmet nem fordithatunk.

* **A hortobágyi keserüviz** mi ő- és mennyileges elemzését dr. Schvarczer Viktor tanár bevégezvén, annak ereoményét a következőkben terjeszté az ezen czélra kiküldött szakbizottmány mai napon tartott értekezlete elé. — .000 gramm vizben találtatott: Szikeny (natrium) 1.4300 gr. Hamany (Kalium) 0.1780 gr. Keserény (magnesium) 1.2850 gr. Mészeny (Calcium) 1.7956 gr. Vas 0.0090 gr. Kénsav 1.3790 gr. Halvany (Calor) 8.2290 gr. Kovasav 0.0040 gr. szénsav 0.1736 gr. Összesen 14.4832 gr. — **A talált egyes anyagok a következő módon lehetnek** egymással kötve, mely szerint egy polgári font vagyis 7680 szemer tartalmaz: Kénsavas magnesiát (keserüsó) 13.271 szem. Chlornatriumot (konyhasó) 27.909 szem. Chlorkaliumot 2.534 szem. Kovasavas kalit 0.069 szem. Chlormagnesiumot 28.600 szem. Chlorcalciumot 37.056 szem. Szénsavas vasat 0.061 szem. Szénsavas meszet 1.494 szem. Félig kötött szénsavat 0.276 szem. — Összesen 111.270 szemer. — Nevezett viz az elemzés nyomán a keserüsósvizekhez sorolható. Tartalmát illetőleg, de főleg chlorvegyeinél fogva eltér a budai keserüvizektől, és csupán összes sótartalmára nézve közel áll a budai „Erzsébet-forrás"-hoz. Jelentetett egyuttal, hogy a viz gyógyhatása már is mintegy 10 embernél megkiséreltetett; melynek eredménye az volt, hogy hatására nézve felülmulja a budai keserüvizeket, a mennyiben keserübb ezeknél, s valamivel erősebben hajt, de a hányás, hascsikarás vagy haskorgásnak nyomát nem idézte elő. A kiküldött szakbizottmány nevében közli, Debreczen, 1874. jul, 19. Deininger Imre, tanár.

* **Az „István-gőzmalomtársulat** gyártmányai árát mai naptól fogva ismét lejebb szállitotta: az A. B. dara és 0, 1-es lisztét 20 krral; 2-őstől 7-ig mindeniknél 40 krral, 8, 9, 10-es valamint vegyitett és rozslisztét 60 krral; a teljes árjegyzéket térhiány miatt holnap közölhetjük.

* **Révész Bálint** püspökünk máramarosi utáról ma hozta meg a negyedik közleméuyt a „Máramaros." Főpapunk Técsőn jul. 12-én volt, innen küldöttség ment elé, s a városon „zöld ágakat szeldelnek utára." A dalárda pedig Orosz József tanitó vezérlete alatt fáklyászenével tisztelte meg. Másnap az istenitiszteleten ő szolgált, azután az iskolákat látogatá meg. Ünnepélyes volt eljövetele, ut közben megnézte a ferenczvölgyi üveghutát. Mindenütt diszbandérium kisérte főpásztorunkat máramarosi utában.

* **Gelencey Pál** a debreczeni reáliskolai tanárválasztó bizottság által ma d. u. titkos szavazattal egyhangulag igazgatótanárrá választatott. Örvendünk rajta!

Felelős szerkesztő s kiadótulajdonos:

OLÁH KÁROLY.

Főmunkatárs:

SZATMÁRI KÁROLY.

Debreczen, 1874. nyom. a részv. társ. könyvnyomdájában.